

A l'entorn del llibre *Camins i llocs* de Jean Serra*

per Marià Torres Torres

Jean Serra és en aquest moment l'únic escriptor eivissenc en llengua catalana que ha fet de la literatura el seu únic ofici. Com ho va ser Marià Villangómez al seu dia, ha esdevingut un professional de la creació literària: de poesia, de narrativa i d'assaig.

Dir que un poeta es manifesta sempre com un bon escriptor de prosa resulta ja un tòpic; però per això no deixa de ser una realitat evident que el lector ara mateix pot comprovar en disposar-se a llegir aquest nou llibre de Jean Serra, *Camins i llocs*.¹ Parlem del llibre. El llibre que presentam és un recull d'articles d'opinió que Jean Serra va publicar a *Diario de Ibiza* i a *La Prensa de Ibiza*, diari avui ja no existent, al llarg de l'any 1989 al segon diari i del 1995, al primer.

Aquest llibre pensam que té un doble origen, més enllà de la voluntat de l'autor d'escriure un altre llibre de prosa. Els darrers llibres que havia publicat eren llibres de viatges. *Camins i llocs* assegura que l'escriptor ha assolit una maduresa literària exquisida. I aquesta maduresa s'ha forjat dia a dia, any rere any, a partir d'una vasta experiència d'escriptor de poesia i d'una vasta experiència de lectura, vasta en el temps i vasta també en gèneres i temes.

Fóra interessant poder escorcollar la biblioteca particular de Jean Serra, encara que la seua trajectòria de lectura es fa ben palesa a través de l'obra que avui presen-

tam. Jean Serra és un bon lector i per tant un gran coneixedor dels autors de les Pitiüses, i no pensem només que de llibres de literatura, també ho és de la bibliografia històrica i de la natura. És un gran lector de la literatura narrativa soviètica, del simbolisme francès ben representat per Paul Valéry, de la literatura catalana de tots els temps, dels autors clàssics de Grècia i de Roma i també de la Bíblia.

Aquesta experiència de lectura s'ha anat interioritzant dins l'ànima de l'escriptor i ara més que mai esdevé matèria de reflexió al llarg de les excursions que fa l'escriptor. Els camins que va fressant Jean Serra en aquest llibre són els de la geografia d'Eivissa, una illa petita i fràgil. Aquesta imatge de Jean Serra, observador i estudiós de la natura i del paisatge, ens evoca el record de Verdaguer, també excursionista, del poeta d'ànima madura, contemplativa, que es deixa sorprendre pel llenguatge i els secrets de la natura. I els llocs són un espai viscut intensament per l'escriptor. La lectura dels capítols del llibre es troba animada per nombrosos dibuixos a llapis presos del natural per l'autor al llarg de les excursions.

Així doncs ja tenim la doble deus inspiradora del nou llibre de Jean Serra, l'experiència lectora i la petjada que inscriu la natura en l'ànima del poeta.

A través de la lectura d'aquest llibre podem copsar una completa antologia d'escriptors: Fajarnés Cardona, Isidor Macabich, Joan Marí Cardona, Rosa Vallès, Cristòfol Guerau d'Arellano, Marià Villangómez, Josep Planells Bonet, Néstor Torres, don Toni de Sant Mateu, Josep Marí, Vicent Calbet, Paul Valéry, Tao, Dostoievski, Verdaguer, Foix, Manent, Antonio Machado, etc.

I, pel que fa a la geografia, l'autor del llibre opta pels següents llocs: es Rafal Trobat, Corona, Albarca, Porroig i es Cubells, puig de s'Avenc de cala Tarida, Benimus-sa, etc.

Voldria ressenyar dues observacions que acosten aquest llibre a *L'any en estampes* de Marià Villangómez; per una banda tenim la trobada de l'autor narrador excursionista amb una pastora de cabres a Corona, acció freqüent també a l'obra esmentada de Villangómez, i per altra part la manera com és presentat el paisatge al lector. La primera nota recorda la trobada amb el llenyataire i la conversa amb l'autor de *L'any en estampes*² i la segona és el cromatisme que ens recorda que Jean Serra també és un pintor que treballa el color.

Podem considerar que aquest llibre de Jean Serra és com una petita enciclopèdia de la natura, que ens va guiant de la mà de l'autor i de dos altres naturalistes destacats, Cristòfol Guerau d'A-

* Aquest text correspon a les paraules de presentació del llibre *Camins i llocs*, feta a Eivissa el 12 de març de 2009.

1. SERRA, Jean (2008). *Camins i llocs*. El cabàs/34. El Gall Editor. Pollença, Mallorca.

2. VILLANGÓMEZ I LLOBET, Marià (2006). *L'any en estampes*. Govern de les Illes Balears, COFUC, p. 71-75.

rellano i Néstor Torres. Al llarg dels capítols se'ns dona a conèixer el microcosmos literari de la natura d'Eivissa, que és constituït per cent vint-i-tres topònims, quaranta-sis noms de plantes, arbres i arbusts i per catorze espècies animals de les Pitiüses. Aquesta riquesa bé es mereix de rellegir-los:

Topònims: sa Caixota, es Cubells, Porroig, es Torrent, Llentrisca, ses Boques, cala d'Hort, Sant Josep, sa Talaia, puig d'en Serra, vénda des Racó, cap Negret, cala Jondal, es Codolar, cap des Falcó, es Rafal Trobat, ca na Salvadora, sa Vinyeta, can Josepí, serra de sa Murta, serra de ses Fontanelles, rotes de Ca n'Orvai, cas Ferrer de Dalt, sa Crema, la Granada, es Corb Marí, illa des Penjats, s'Espalmador, la Savina, cap de Barbaria, la Mola, es Fornàs, Benimussa, Sant Antoni de Portmany, sa Conillera, puig Negre, cas Cònsol, cap Martinet, puig de s'Avenc, bar d'en Jeroni, les pallisses de Cala d'Hort, ca na Costa, l'avenc des Pouàs, canal des Coscollar, puig des Damians, puig des Merlet, can Cama, ses Roques Altes, torrent de s'Aigua, ca na Vinya, torrent de ses Alfàbies, puig des Savinar, Comte, cala Vedella, quartó de Portmany, cas Costes, can Ribes, pou de Benimussa, es Colls, puig Gros, Sant Joan, badia de Portmany, pla de Sant Mateu, cingles de Rubió, can Cires, puig des Molins, Sant Miquel, can Roques, torres d'en Lluc, cap des Mossos, pou de la Mola, ses Torretes, pas d'en Lluquinó, mola d'Albarca, cantó de Dalt, plaça des Ball, cala d'Albarca, vénda de Corona, bar Cosmi, sa Palmera, bar Can Ferrer, ses Marrades, ses Rotes, illes Margalides, ses Balandres, es Castellar, penya Esbarrada, pla de Corona, Forada, Buscastell.

Plantes, arbres i arbusts, altres: garrovers, oliveres, figueres, frígola, mata, llentrisca, pi, romaní,

ginebró, espinalera, savina, ametllers, murta, murtos, cepells, codonyer, albercoquer, fonoll, arítjol, atzavares, servera, llimoners, vinagrella, pebrassos, pitreres, bolet, cirerer, arbocers, coscoll, galzeran, cerveres, càrritx, ginesta, tombadents, vidalba, lligabosc, xuclamel, molsa, falguera, alzina, rosella, faveres, bellotera, esbarzer, jonc, bova.

Animals: cadenera, xoriguer, esparver, gavines, gavatx-roig, papallones, olibassa, pit-roig, corbs, cullereta, anyells, titina, mules, cabrits.

Si m'ho permeten, encara voldria presentar-los un altre aspecte interessant d'aquest llibre: els camins i els llocs del títol condueixen a una reflexió personal amb voluntat de ser compartida pel lector. El llibre que estam comentant ofereix aquesta altra dimensió força original i interessant: paral·lelament a la descoberta de la natura per caminois i descripcions, l'escriptor s'endinsa, ens empeny, cap a la reflexió més íntima i personal. Una experiència que tanmateix ha de ser exterioritzada mitjançant el mateix acte d'escriptura. Així doncs, la literatura esdevé una eina efectiva a mans del voluntarisme militant i ètic que vol denunciar la destrucció del paisatge i de la natura illenca.

Jean Serra fa una crida a la responsabilitat ètica, alhora que denuncia el fariseisme hipòcrita i irresponsable, culpable de la natura destruïda:

L'universalisme comença a la localitat on un viu, o no és universalisme. No es pot avui defensar la supervivència de l'Amazònia i en canvi permetre o fomentar la degradació d'espais naturals com ara les nostres Salines o els Amunts (p. 65).

Encara hi ha un altre element nou en l'obra de Jean Serra. La natura i els seus elements sempre han estat presents en la poesia

d'aquest escriptor, a vegades carregats de simbolisme, altres voltes amb un significat denotatiu. Però l'aspecte nou és l'expressió del sentiment religiós, un sentiment que neix de l'actitud contemplativa de l'harmonia i bellesa de la natura i del camp d'Eivissa. Aquesta natura obre l'esperit de l'escriptor, el sedueix i inevitablement es fa present la mà d'un déu creador. Hem arribat a un panteisme que el porta a la descoberta de Déu a través de la natura, a la manera del *Cant espiritual* de Joan Maragall, o del poema *Ja veus, Déu meu...* de Marià Villangómez que varem comentar en una altra ocasió.³ Els camins de la natura han esdevinguts els camins de la reflexió:

Ser i no ser es complementen (p. 18).

De la negació de Déu des d'uns postulats agnòstics o ateu s'ha passat a l'evidència de l'existència del Déu de la natura i dels homes. No debades fixa l'atenció en la figura de l'evangeli de sant Joan i les seues ensenyances del camí cristià, a través de quatre citacions evangèliques (p. 19). Del camí de la filosofia taoista al camí de vida de Crist, arriba als camins d'Antonio Machado, als caminois humils de l'illa d'Isidor Macabich i de Marià Villangómez.

En conclusió, ens trobam davant un llibre de prosa molt ric, que ens deixa veure una vasta experiència de lectura i d'escriptor: Un llibre que escriu els dictats d'un esperit molt sensible, enriquits per l'expressió cromàtica que ofereix la natura a la llum d'Eivissa. I finalment un llibre de reflexió ètica i religiosa, un aspecte nou en la literatura de Jean Serra i en la literatura catalana d'Eivissa. Gràcies, Jean, per aquesta nova i rica aportació. Felicitats i que puguís escriure molts més llibres i nosaltres gaudir-ne.

Moltes gràcies a tots per la seua atenció. ■

3. TORRES TORRES, Marià (2005). «La veu de Maragall a la poesia de Marià Villangómez: una lectura del poema "Ja veus, Déu meu..."». Revista *Eivissa*, núm. 42-43, 3a època, Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, p. 4-6.